

ANA PERAICA

RAZGOVOR VODILE IVANA MEŠTROV
I MIHAELA RICHTER

1. Kojim nazivom definirate vlastito zanimanje i kako se odvijao vaš profesionalni put?

Moj put je logička posljedica jedne obiteljske priče. Rođena sam u obitelji fotografa. Moj otac (kojega sam nedavno prerano izgubila) i djed bili su profesionalni fotografi. Djed je bio i filmski kameraman. Sve je to uvjetovalo moj put: fotografije, filmovi. Po povratku sa studija nastavila sam raditi na tim utabanim stazama. Nakon izlaganja 1999. na Venecijanskom bijenalu otišla sam na studij teorije umjetnosti i novih medija na Jan Van Eyck Akademiju u Maastrichtu, te nastavila doktorski studij kulturalne analize na Sveučilištu u Amsterdamu. Paralelno sam radila kao asistent na projektima u Beču, Bruxellesu... U Hrvatsku sam se vratila 2004. na obećanje o „povratku mozгова“, koje ne samo da je ostalo neispunjeno, nego su i sve diplome ostale zakočene četiri godine u žalbenim procesima. Danas nakon povratka na svoj rodni Peristil, gdje

živim i gdje mi je atelje, sebe vidim kao treću u nizu iz fotografske obitelji. Vjerojatno jedinog doktora znanosti u zanatu.

2. Što biste naveli kao odlučujuće momente za razvoj vaših promišljanja i prakse, bilo u pogledu određenih koncepata koje ste razvili bilo u pogledu referencija i suradnji?

Kad gledam danas, ipak mislim da je moja obitelj najviše utjecala na moj život, povezanošću uz tehnologije slike u praksi, kao i samom obiteljskom arhivom koja osim prvih dagerotipija ima i najveću kolekciju *Leica kamera* na ovim prostorima, na kojoj trenutno radim. Gledala sam fotografije Crvenoga Peristila koje je snimio moj otac, kriomice snimljene reprodukcije Picassa moga djede... Diplomirala sam na logici, poslijediplomske napravila iz teorije umjetnosti i novih medija, a nastavila s kulturalnom analizom. No, možda je najvažniji korak koji sam napravila, iz današnje perspektive, upravo

IVANA
BAGO I
ANTONIA
MAJAČA

BLOK

BRANKO
FRANCESCHI

IVA
RADMIŁA
JANKOVIĆ

KONTEJNER

LEONIDA
KOVAC

SANDRA
KRIŽIĆ
ROBAN

ZVONKO
MAKOVIĆ

ANTUN
MARAČIĆ

111...

TIHOMIR
MILOVAC

**ANA
PERAICA**

DAVORKA
PERIĆ

SABINA
SALAMON

BRANKA
STIPANČIĆ

KLAUDIO
ŠTEFANČIĆ

MARINA
VICULIN

JANKA
VUKMIR

WHW

okretanje vlastitoj tradiciji, povratak fotografiji. Tako su nekako nastali i projekti *Victims Symptom* (2008.), *Smuggling Anthologies* i nova internacionalna izložba fotografije koju spremam za 2010., pa naposljetku i zbornik za Institute for Networked Culture i, naravno, moja nova knjiga *Fotografija kao dokaz*, za koju dogovaram izdanje u suradnji s Afterallom i Leonardo serijom. Oni su doslovno proizašli iz prakse.

3. Koje metodologije upotrebljavate u svom radu? Što smatrate prostorom svoga javnog djelovanja?

Uglavnom radim na profiliranom istraživanju na akademskom nivou, upotrebljavajući alatke kulturalne analize i logike, kao da radim pripremu za knjigu. Pokušavam sustavno dokumentirati teren, tražeći problem, detalj koji bi se mogao kulturalno producirati. Nakon toga postavljam tezu ili hipotezu, a mjesto zaključivanja ostavljam publici, čije me mišljenje i debata uvijek najviše zanimaju. Ovisno o temi koja se producira uzimam dosta suradnika, primjerice statističara, medijskih analitičara... Na zadnjem projektu surađivao je, primjerice, i tim psihijatarata i psihoterapeuta. Takva priprema odnese i do trideset posto budžeta i traje godinu dana za projekt od recimo sedam dana. Radim najčešće na projektima koji uključuju produkciju novih umjetničkih radova, koji su potom izloženi u najprilagođenijem obliku: izložbi, simpoziju, knjizi, *web-siteu* i sl. Često su to kombinacije izložbi i predavanja, no u zadnje vrijeme i projekata koji su samo knjige i *web-siteovi*. Umjetnički radovi se tu uglavnom pojavljuju kao okidači debate, no ne i diskursa, dakle uzeti su bez predvalorizacije ili nametnutoga koncepta, kao svojevrsan upad u diskurs, koji sažimaju, izvrću, kompliciraju, provociraju, no – nikada na nivou sadržaja ili ilustracije. Radovi me zanimaju kao pokretači promjene kanala utabanog mišljenja, gdje se umjetnost za razliku od znanosti pokazuje najdinamičnijim terenom, kao čista heuristika. Oni su dakle u kontekstu znanosti čak i svojevrsne tempirane bombe u diskursu, na jednom demokratski retoričkom nivou.

4. Iz vašeg iskustva, koliko kustos/ica sudjeluje u koncepciji, produkciji, prezentaciji i promociji umjetničkog rada? Kako postavljate granice u tom odnosu?

Granice s umjetnicima iste su kao i sa znanstvenicima, nazovimo ih „akademskim poštenjem“; domena rada odlučuje o umjetniku, koji dobije sav prethodni materijal istraživanja, često i

referentne suradnike tijekom cijeloga projekta, a on ili ona po pozivu odgovaraju sažetkom. Moje istraživačke pripreme tada u projektu postaju projektna dokumentacija i jedini su utjecaj. Drugi utjecaj eventualno radi niz odabranih suradnika; primjerice isti psihijatar i psihoterapeutkinja su dani u punom pogonu za asistente svim umjetnicima tijekom *Victims Symptoma*. Na sadržajnom nivou sigurno postoji niz struka koje mogu adekvatnije odgovoriti na upite, no to je formalni odgovor, a komentar ili kritika su uistinu autorski i tu se nitko nema pravo petljati. Ipak, nije zanemarivo, većina umjetnika sama traži komentare, vjerojatno naviknuta na kustose *control freakove*, koji se postavljaju kao autori nad autorima. Ja ih osobno ne volim davati jer mislim da je na meni samo građenje odnosa povjerenja, a da komentare treba dati publika.

5. Koliko i u kojem segmentu surađujete s drugim kustosima i/ili sa stručnjacima iz drugih područja?

S kolegama kustosima malo sam surađivala u smislu koautorstva, no u domeni istraživanja mnogo, posebno s akademskim stručnjacima za neka područja. Recimo za idući projekt *Smuggling Anthologies* (Prošvercane antologije) ima nas četvero: Giuliana Carbi, Vasja Nagyjem i Sabina Salamon kao izvedbeni i ja kao šetajući kustos ili „glavni švercer“. Tu radi i golem tim povjesničara iz sve tri države, i to ne samo povjesničara 20. stoljeća općenito, nego i povjesničara filma, literature, umjetnosti, preko dvadeset savjetnika. Na prethodnom, kao što sam spomenula, radio je tim psihijatarata i psihoterapeuta, a imala sam i dva asistenta na produkciji intervjua i debatama. Na projektu *Žena na raskrižju ideologija* pripreme su bile iz državnih i nevladinih ureda za žene, ali i ženskih samostana. Paralelna istraživanja i videoselekcije na temu rada i slobode u Europi radili su Madelaine Bernstorff s Oberhausena, Stevan Vuković za teme Balkana te Neli Ružić s kolegom iz Meksika za Južnu Ameriku za temu tijela. Na sličan način, kao istraživač ili podkustos surađivala sam s Obristom na Der Standaardu te na medijskoj platformi za *Indiscipline* Barbare Vanderlinden i Jensa Hoffmana.

Inače sam surađivala i na atipičnim produkcijama, primjerice pretvarajući teorijska predavanja u performanse u sklopu projekta *Artentainment*. Brišući granice forme i sadržaja „izvodila“ sam teorijska predavanja uz ritam i glazbu upotrebljavajući originalne zvučne zapise i govore (izjave) umjetnika, tvoreći time novi zvučni i prezentacijski ambijent.

U domeni izložbenih projekata možda je najzanimljiviji bio *Curating Within* iz 2000. godine u Centru Marres u Maastrichtu s umjetnicom Fabienne Audeoud i filozofkinjom Katherine Zakravska, u kojemu smo sasvim izvrnule uloge unutar produkcije izložbe te slično u koprodukciji s umjetnicima iz 21. Proljeća, kao i projekta *Nizovi–petlje–čvorovi* (Oreste, Bijenale u Veneciji, 1999.).

6. Kako u svojim projektima promišljate i provodite medijaciju između umjetničkog rada i publike?

Odnos s publikom mora se graditi i njegovati. Pod tim ne mislim na ono što se kod nas naziva „kulturna publika“, nego na širok spektar individua kojima se obraćate za zajedničko promišljanje na neku temu, među kojima uvijek ima i profesionalaca raznih vrsta i amatera i penzionera i slučajnih prolaznika i zlobnika. Manifestacija se kalibrira prema ciljanoj publici. Dio priprema je upravo vidjeti kako dobiti neki dio publike koja može unijeti živost u diskusiju, načiniti supstancijalnu promjenu u diskursu koja onda postaje temom svima, i novinarima i kritičarima. Njima se uvijek obraća pojedinačno.

7. Koja je, po vama, razlika između institucionalnih i nezavisnih (kustoskih) pozicija?

Nezavisni su jednostavno nezaposleni, nemaju mirovinskoga osiguranja niti mogućnosti dizanja kredita te žive jako težak život. Oni doslovno dijele sudbinu s umjetnicima. Institucije ih ne vole blizu jer previše misle i rade ili, rekli bi susjedi, „talasaju“ te rijetko mogu žrtvovati svoje mišljenje. Naravno, ta količina rada i stalnih promjena čisti je dokaz preživljavanja. I, naravno, što više radite manje ste poželjni lokalnim institucijama. Argumenti kojima se odbija nezavisne kustose vrlo su licemjerni: „uništili bi ti slobodu kreativnosti“, a česte su i kritike tipa „ti dobivaš veći radni budžet, a ja samo plaću“ i sl., kao da se u Hrvatskoj od projekata živi.

8. Kako se financiraju vaši programi?

Sve iz vanjskih agencija, s obzirom da u Hrvatskoj ne mogu pronaći računicu produkcije, a da ne izađem s minusima. Uglavnom radim s fondovima EU, ako radim sama, a naručiocu su mi najčešće iz domene znanosti i tehnologije.

9. Što mislite o odnosu kulturne produkcije i privatnog sektora u Hrvatskoj – korporativni natječaji/nagrade (T-com, Erste...) te privatne kolekcije (Filip Trade, Essl kolekcija...)?

Privatne kolekcije su oduvijek postojale i one više nego išta garantiraju opstanak umjetnicima, dok su nagrade prije domena *PR-a*.

Zanimljivo je, međutim, kako su radovi lokalnih autora ušli u tržište kapitala, u kojem umjetnost sigurno ima najveće uzlazne putanje u 20. stoljeću u pitanju rasta vrijednosti. To je kalibriranje vrijednosti koje zahvaća i kustose; da rad vrijedi više nego osoba ili autor zahvat je protekle dekade.

10. Ostvarujete li u svojim projektima međunarodnu suradnju te zašto vam je to bitno?

Veći dio svoga profesionalnoga života ostavila sam izvan zemlje pa stoga imam i više kontakata na međunarodnom nivou, a lokalno doživljam samo otpor. No, općenito vjerujem da je za svakoga kustosa bitno ne raditi u nacionalnim okvirima jer bi ti okviri trebali biti bitni samo strukama koje su ograničene jezikom, pravom i ekonomijom, no sigurno ne kulturi. Svodenje kulture na nacionalan okvir je vrlo reakcionarno i arbitrarno.

11. Kakav bi po vašem mišljenju trebao biti prijenos kustoskog znanja? Podržavate li „institucionaliziranje kustoskih modela“ u raznim tipovima kustoskih programa?

Nisam nikada bila na takvim programima, premda često razmišljam kako bi takvi programi trebali izgledati, jer mislim da je formalna promjena zapravo najzanimljivija u domeni organizacije. Zapravo – eksperiment u pogledu strukture i oblika nekoga projekta je u sebi vrlo kreativan čin. Najviše se uči u praksi i od kolega, no ne samo kustosa.

12. Koliko su vidljive i kako se manifestiraju uloga i odgovornost kustosa unutar aktualnih kulturnih politika u Hrvatskoj?

Nisam obraćala pozornost, a i nemam previše veze s kulturalnim politikama u Hrvatskoj. Jednu stvar sam zamijetila, da kolegijalnost i etika unutar kustoskog poziva ne postoje. Kada se u Splitu dogodila debata s popratnom peticijom zbog toga što je novinarka napisala lošu kritiku neke izložbe nitko od potpisnika ni kustosa u institucijama nije našao za shodno napisati svoje kritike. Radije su ispijali kave na Rivi, osudivši jedinu osobu koja je radila. Istovremeno, ista lista nije učinila ništa da zaštiti kolege koji su bez posla, na ulici, nego se postavila kao cenzor tuđega mišljenja. To je uglavnom kustoska i kulturalna produkcija na ovim, južnim, prostorima; politička prisila, cenzura, ponižavanje uz ogromnu netoleranciju, nesenzibilnost, a i neznanje. Ne poštuju kadar s više iskustva, znanja, ne traže savjete ili ne žele učiti gdje ne znaju, nego sve počiva na aroganciji, odnosno kroz geslo „I make business!“.

IVANA
BAGO I
ANTONIA
MAJAČA
-
BLOK
-
BRANKO
FRANCESCHI
-
IVA
RADMILA
JANKOVIĆ
-
KONTEJNER
-
LEONIDA
KOVAC
-
SANDRA
KRIŽIĆ
ROBAN
-
ZVONKO
MAKOVIĆ
-
ANTUN 113...
MARAČIĆ
-
TIHOMIR
MILOVAC
-
**ANA
PERAICA**
-
DAVORKA
PERIĆ
-
SABINA
SALAMON
-
BRANKA
STIPANČIĆ
-
KLAUDIO
ŠTEFANČIĆ
-
MARINA
VICULIN
-
JANKA
VUKMIR
-
WHW
-

ANA PERAICA JE TEORETIČARKA, KUSTOSICA I FOTOGRAFKINJA. DIPLOMIRALA JE FILOZOFIJU I POVIJEST UMJETNOSTI NA SVEUČILIŠTU U ZAGREBU, A NASTAVILA POSLIJEDIPLOMSKE STUDIJE NA ODSJEKU ZA TEORIJU JAN VAN EYCK AKADEMIE U MAASTRICHTU TE PARALELNO NA DOKTORSKOM STUDIJU ASCA (AMSTERDAM SCHOOL OF CULTURAL ANALYSIS, THEORY AND INTERPRETATION) I UVA (UNIVERSITY OF AMSTERDAM).

AUTORICA JE I KUSTOSICA NEKOLIKO ONLINE-PROJEKATA, KAO *VICTIMS SYMPTOM* (LAB FOR CULTURE, EUROPEAN CULTURAL FOUNDATION, AMSTERDAM, 2008.), *MACHINE - PHILOSOPHER* (JAN VAN EYCK AKADEMIE, MAASTRICHT, 2000.), *TECHNOLOGY OF SOUNDED SPACE* (LADA 98 RIMINI, 1998.), A I IZLOŽBENIH PROJEKATA: *WOMAN AT THE CROSSROAD OF IDEOLOGIES* (HULU, SPLIT, 2007.), *21 000 - THE FIRST BEHIND* (KUDA.ORG, NOVI SAD, 2007.) ITD. PREDAVALA JE KAO GOSTUJUĆI PROFESOR NA UNIVERSITY OF AMSTERDAM, UNIVERSITY OF ROTTERDAM, I UNIVERSITY OF DANUBE TE MNOGIM UMJETNIČKIM AKADEMIJAMA. TRENUTNO RADI KAO VANJSKA SURADNICA NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U RIJECI, ODSJEKU ZA KULTURALNE STUDIJE.

UZ MNOGOBROJNE ZNANSTVENE RADOVE I ČLANKE, AUTORICA JE I KNJIGE *SUB/VERSION* (REVOLVER PUBLISHING BY VICE VERSA, BERLIN, U TISKU) TE JE UREDNICA *VICTIMS SYMPTOM* (INSTITUTE FOR NETWORKED CULTURE, AMSTERDAM, 2009.), KAO I ZBORNIKA *ŽENA NA RASKRIŽJU IDEOLOGIJA* (HULU, SPLIT, 2007.). PIŠE ZA ČASOPISE *SPRINGERIN*, *LEONARDO JOURNAL*, *AFTERIMAGE*, *CAMERA AUSTRIA*, *PAVILION*, *ISSUES IN CONTEMPORARY ART AND CULTURE*, *NEW YORK ART AND THEORY MAGAZINE* I MNOGE DRUGE.

TRENUTNO RADI NA PROJEKTU *RE-DOCUMENTING MEMORIES* (RAZNE LOKACIJE, 2009./2010.) KOJI OBRAĐUJE OBITELJSKU FOTOGRAFSKU ARHIVU, PROJEKTU *SMUGGLING ANTHOLOGIES* (TRST - PIRAN - LABIN, 2010.), NA INTERNACIONALNOJ IZLOŽBI FOTOGRAFIJE (SPLIT, 2010.), TE NA PRIJEVODU KNJIGE *FOTOGRAFIJA KAO DOKAZ*.

RAZGOVORI

STRATEGIJE

PRIBLIŽAVANJA

KUSTOSKIH

PRAKSI